

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Asetus unionin suuntaviivoista Euroopan laajuisen liikenneverkon (TEN-T) kehittämiseksi; asetuksen uudistaminen, ennakkovaikuttaminen

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Asetus unionin suuntaviivoista Euroopan laajuisen liikenneverkon (TEN-T) kehittämiseksi; asetuksen uudistaminen, ennakkovaikuttaminen (E 45/2021 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- liikenneneuvos Leena Sirkjärvi, liikenne- ja viestintäministeriö
- erityisasiantuntija Atte Melasniemi, Liikenne- ja viestintävirasto
- toimialajohtaja Pekka Rajala, Väylävirasto
- suunnittelujohtaja Markus Erkkilä, Keski-Suomen liitto
- liikenneasiantuntija Jyrki Suorsa, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
- hankejohtaja Antti Vehviläinen, Etelä-Karjalan liitto
- maakuntajohtaja Esa Halme, Länsi-Suomen maakuntien liitot
- suunnittelujohtaja Ilpo Tapaninen, Pohjois-Pohjanmaan liitto
- toiminnanjohtaja Heli Koukkula-Teixeira, Suomen Vesitietoyhdistys ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- VR-Yhtymä Oy
- Destia Oy
- Finavia Oyj
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Keskuskauppakamari
- Suomen Huolinta- ja Logistiikkaliitto ry
- Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry
- Suomen Satamaliitto ry
- Suomen Varustamot ry
- Teknologiateollisuus ry
- Älykkään liikenteen verkosto - ITS Finland ry

Valiokunnan lausunto LiVL 10/2021 vp

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Vuonna 2013 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (1315/2013) unionin suuntaviivoista Euroopan laajuisen liikenneverkon kehittämiseksi sisältää vaatimukset TEN-T-liikenneinfrastruktuurille ja kartat TEN-T-verkoista. Suuntaviivoissa määritellään TEN-T-politiikalle vuosiin 2030 ja 2050 ulottuva pitkän aikavälin strategia. Suuntaviivaehdotuksen tavoitteena on määrittää kokonaisvaltainen Euroopan laajuinen liikenneverkko, joka käsittää rautateiden, sisävesien, teiden, meri- ja lentoliikenteen yhteydet. Liikenneverkon tulisi varmistaa sujuva ja toimiva sisämarkkinoiden liikenne, joka vahvistaisi Euroopan taloudellista, alueellista ja sosiaalista koheesiota.

Infrastruktuuria koskevat yhdenmukaiset vaatimukset on säädetty asetuksella niiden saamiseksi yhdenmukaisiksi. Liikenneverkkoa kehitetään luomalla uutta infrastruktuuria, kunnostamalla ja parantamalla jo olemassa olevaa sekä toteuttamalla toimia resurssien käytön tehostamiseksi. Liikenneverkon infrastruktuuri käsittää rautatieliikenne-, sisäväylä-, maantieliikenne-, meriliikenne- ja lentoliikenneinfrastruktuurin sekä multimodaalisen liikenneinfrastruktuurin.

Valtioneuvoston kanta

Suomi vaikuttaa TEN-T-suuntaviiva-asetuksen valmisteluun niin, että se edistäisi mahdollisimman hyvin valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman tavoitteita ja toimenpiteitä. Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman tavoitteiksi on asetettu saavutettavuus, kestävyys ja tehokkuus. Suomi pitää tärkeänä, että samat tavoitteet heijastuvat myös TEN-T-asetusuudistuksen tavoitteisiin. TEN-T-asetuksen yhtenä keskeisenä tavoitteena tulee olla Euroopan sisämarkkinoiden toimivuuden edistäminen. Suomi tukee komission TEN-T-suuntaviiva-asetusuudistuksen yleisiä tavoitteita koskien EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamista sekä olemassa olevan TEN-T-verkon loppuun saattamista. Suomi vaikuttaa asetuksen valmisteluun niin, että Suomen osalta asetusuudistuksessa huomioitaisiin pitkät etäisyydet keskeisille Euroopan markkina-alueille, ohuet liikenne- ja kuljetusvirrat verrattuna Keski- ja Etelä-Euroopan kuljetusvirtoihin sekä koko Suomen saavutettavuus ja perifeeristen alueiden ominaispiirteet.

Suomen kannalta on tärkeää hyödyntää olemassa oleva verkko täysimääräisesti ja kustannustehokkaasti. Suomi ei lähtökohtaisesti edistä uusia vaatimuksia TEN-T-verkolle. Suomi suhtautuu TEN-T-verkon laajennuksiin ja korkeisiin teknisiin vaatimuksiin maanteiden osalta kriittisesti. TEN-T-ydinverkon vaatimusten ja Verkkojen Eurooppa (CEF) -rahoitusinstrumentista saatavan rahoituksen tulisi paremmin vastata toisiaan. Nykytilanteessa ydintieverkon vaatimukset ovat korkeat, mutta verkon kehittämiselle ei ole saatavilla CEF-rahoitusta muissa kuin koheesiomaisissa. Turvallinen sekä ympäri vuoden häiriöttömästi ja mahdollisimman vähäisin ilmasto- ja ympäristövaikutuksin toimiva meriliikenne on Suomelle tärkeää. Tämä edellyttää toimivaa ja luotettavaa talvimerenkulun järjestelmää sekä tehokkaita jäänmurron palveluita. Suomi vaikuttaa asetuksen uudistukseen niin, että talvimerenkulun, jäävahvistettujen alusten ja jäänmurtopalveluiden merkitys osana eurooppalaista liikennejärjestelmää tunnustetaan. Suomi varmistaa, että pohjoisen Itämeren ja talvimerenkulun tarpeet huomioidaan TEN-T-verkon kehittämisessä.

Valiokunnan lausunto LiVL 10/2021 vp

Suomi pitää tärkeänä, että toimintaympäristö säilyisi TEN-T-satamille luotettavana ja ennakoitavana, minkä vuoksi TEN-T-satamaverkon laajuudessa tulisi tapahtua mahdollisimman vähän supistuksia. Suomi pyrkii vaikuttamaan, että satamaverkon tulisi säilyä olemassa olevan kattavan TEN-T-verkon osalta mahdollisimman muuttumattomana. TEN-T-verkon laajuuden ei tulisi muuttua ennakoimattomasti, vaikka kuljetusvirroissa tapahtuisi ajoittaisia muutoksia. Mahdollisten uusien satamien osalta päivityksiä tulisi arvioida kuljetusmäärien pohjalta suhteessa Europan satamien keskimääriin kuljetus- ja matkustajamääriin.

Suomi pyrkii vaikuttamaan merten moottoritie (MoS) -konseptin kehittämiseen niin, että hankkeilla voidaan laaja-alaisesti parantaa suomalaisten yritysten toimintaedellytyksiä ja yhteyksiä keskeisille markkina-alueille. Merten moottoritien osalta tulisi vahvistaa eurooppalaisen lähimerenkulun roolia ja meriliikennettä osana tehokkaita sisämarkkinoita. Meriliikenteessä tulisi huomioida myös kuljetusketjujen digitalisointi sekä edistää puhdasta ja päästötöntä meriliikennettä. Lisäksi Suomi vaikuttaa siihen, että asetusuudistuksessa huomioidaan sisävesiliikenteen merkitys. Suomi arvioi EU:n sisävesiliikenteen sääntelyn vaikutuksia Suomen sisävesiliikenteelle TEN-T-asetuksen päivityksen yhteydessä.

TEN-T-asetuksessa kaupunkiseutujen kehittämisen osalta Suomi vaikuttaa siten, että suuntaviiva-asetus tukisi kestäväää liikennettä ja mahdollistaisi yhdyskuntarakenteen tiivistämistä suurimilla kaupunkiseuduilla. Suomi pyrkii edistämään pitkämatkaisen ja alueellisen liikenteen yhteensovittamista kaupunkisolmukohdissa.

Suomi pitää tärkeänä, että älykkään liikenteen osalta huomioidaan kaikkien liikennemuotojen älyliikennekehitys. TEN-T-asetuksessa tulee huomioida kaikkien liikennemuotojen ajantasaisen tiedon jakaminen, hallinta, yhteentoimivuus, digitalisointi sekä automaatiokehitys. Suomi vaikuttaa asetusvalmisteluun niin, että huomiota kiinnitetään päästö- ja kuljetusmuotojen tietojen saatavuuden parantamiseen ja liikenteen lippu- ja maksujärjestelmien yhteentoimivuuteen. Toimintamalleissa on huomioitava eri osapuolten mahdollisuus käyttää ja hyödyntää olennaisia tietoja sekä järjestelmiä myös TEN-T-käytävillä.

Suomi pitää tärkeänä, että kaikkien liikennemuotojen osalta huomioidaan liikenteen päästövähennystavoitteet sekä vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluinfratruktuurin kehittyminen TEN-T-verkolla. Jakeluinfratruktuuria koskevia linjauksia TEN-T-verkolla arvioidaan jatkovalmistelussa suhteessa vaihtoehtoisten polttoaineiden infratruktuurin käyttöönotosta annetun direktiivin uudistamiseen.

Suomi pitää tärkeänä, että lentoasemien merkitys tunnistetaan koko Suomen saavutettavuuden näkökulmasta. Lentoliikenteen osalta korostuu myös Helsinki-Vantaa lentoaseman rooli kansainvälisen liikenteen hubina sekä lentoliikenteen merkitys Suomen turismille, mutta myös laajemmin elinkeinoelämälle koko Suomessa. Rautateiden vaatimusten osalta Suomi pitää tärkeänä, että asetus huomioi Suomen rautateiden raidelevyyden (1524 mm), joka eroaa eurooppalaisesta standardilevyydestä.

Suomi pitää tärkeänä turvata Suomen ja EU:n ulkomaan kaupan kannalta tärkeät yhteydet kolmansiin maihin.

Valiokunnan lausunto LiVL 10/2021 vp

Suomi arvioi mahdollisia ydinverkkoon ja kattavaan verkkoon tehtäviä muutostarpeita sen mukaisesti, että TEN-T-verkko palvelisi Suomen liikenneverkon kehittämistä ja rahoitussuuntaa hyvin sen sekä mukaisesti kuin kansallisista kehittämistoimista ja rahoituksesta linjataan Liikenne 2020-suunnitelmassa.

Suomen näkökulmasta asetusuudistuksessa ja ydinverkon päivityksessä tulisi huomioida CEF2-asetuksen mukainen Pohjanmeri - Baltia-ydinverkkokäytävän laajennus pohjoiseen Suomeen sekä Skandinavia - Välimeri-ydinverkkokäytävän laajennus Oulusta ja Narvikista Luulajaan ja edelleen Tukholmaan. Verkon päivityksessä tulee huomioida, että nykyisellään Suomen pohjoiseen jatkuvalla ydinverkkolla ja uudella ydinverkkokäytävällä ei ole ydinverkon satamaa, lentoasemaa, eikä kaupunkisolmukohtaa. TEN-T-verkon osalta tulisi huomioida uudet ratayhteydet sekä Suomen ja naapurimaiden välinen yhteistyö liikennejärjestelmän kehittämisessä. Rajatylittävien yhteyksien ja kattavan verkon uudelleentarkastelussa tulee arvioida muuttuneet liikennemäärät sekä liikenneverkon kehittämisessä tapahtuneet muutokset. Muutoksia kaupunkisolmukohtiin arvioidaan kestävän liikkumisen edistämisen lähtökohdista sekä asukasmäärien pohjalta.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valiokunta pitää hyvänä, että Suomi vaikuttaa TEN-T-suuntaviiva-asetuksen valmisteluun niin, että se edistäisi mahdollisimman hyvin valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman tavoitteita ja toimenpiteitä. Valiokunta korostaa, että Suomen tulee nykyistä systemaattisemmin hyödyntää EU-rahoituksen avulla mahdollisuuksia kehittää omaa infrastruktuuriaan, koko Suomen saavutettavuutta ja TEN-T-verkkoaan sekä liikenteen solmukohtia, joilla on EU-tason merkitystä. Lisäksi tulee huomioida Suomen erityispiirteet kuten pitkät etäisyydet, ohuet liikennevirrat ja Suomen sää- ja talviolosuhteiden asettamat vaatimukset.

Päärataverkko

Pääradalla tehtävät investoinnit hyödyttävät koko Suomea, kun maakuntien yhteyttä pääkaupunkiseudulle parannetaan, erityisesti sen ruuhkaisimmista kohdista. Liikenteen pullonkaulojen poistaminen kapasiteettia lisäävän investoinnin avulla edistää sekä matkustaja- että tavaraliikenteen toimintaedellytyksiä koko valtakunnan tasolla. Kaikessa suunnittelussa tulee huomioida koko Suomen pääosin yksiraiteisen rataverkon toimivuus ja ottaa tarkoituksenmukaisesti huomioon myöskin itä-länsi suuntaisen liikenteen ja rajat ylittävän liikenteen tarpeet.

Saadun selvityksen mukaan ydinverkkokäytävät laajentuvat 2021 alkaen Pohjanmeri–Baltia-ydinverkkokäytävän osalta Helsingistä Tornioon ja edelleen Luulajaan sekä Skandinavia–Välimeri-ydinverkkokäytävän osalta Tukholmasta Luulajan kautta Ouluun ja Narvikiin. On hyvä, että käytävien laajennukset mahdollistavat EU:n rahoitusinstrumenttien hyödyntämisen ja tulevat omalta osaltaan edesauttamaan infrastruktuurihankkeiden etenemistä. Asiantuntijakuulemisessa on myös katsottu, että Imatra–Imatrankoski-raja-ratahankkeen kuuluminen Skandinavia–Välimeri-ydinverkkokäytävän työsuunnitelmaan voi tarvittaessa mahdollistaa sen käyttämistä hyvänä perusteluna TEN-T-ydinverkkokäytävän jatkamiselle Luumäeltä Imatran rajanylityspaikalle asti.

Valiokunnan lausunto LiVL 10/2021 vp

TEN-T-verkoston osalta tulee huolehtia ensisijaisesti voimassa olevien infrastruktuurivaatimusten toteuttamisesta, kuten välityskyvyn lisäämisestä, ERTMS:n käyttöönotosta, junapituuksien kasvattamisesta sekä akselipainojen nostosta 25 tonniin. Asiantuntijakuulemisen mukaan CEF-rahoitustason määrään kohdistuu lähivuosina yhä suurempia tarpeita ydinverkkokäytävän määräjän 2030 läheisyydessä sekä ERTMS-projektien edetessä EU-maissa, mikä asettaa korotuspaineita rahoitustuelle.

Sisävesi- ja meriliikenne

Saimaan kanavan kautta kulkeva kauppamerenkulku ja Saimaan syväväyläverkko kuuluvat TEN-T-ydinverkkoon. Asiantuntijakuulemisessa on pidetty tärkeänä, että tämä syväväyläverkko pysyy jatkossakin TEN-T-ydinverkon osana ja on osa suomalaista kauppamerenkulkua, koska sillä on kestäväenä liikennemuotona suora yhteys EU:n sisämarkkinoille, tulee sen potentiaali ulosmitata täysimääräisesti jo päätettyjen ja suunniteltujen kehittämisinvestointien tuloksena.

Suomessa ei tällä hetkellä ole yhtään sisävesisatamaa TEN-T-satamaverkossa, vaikka koko Saimaan syväväyläverkko kuuluu irrallisena verkkona TEN-T-ydinverkkoon. Saadun selvityksen mukaan Lappeenrannan satama on tällä hetkellä ainoa Saimaan alueen satamista, joka täyttää TEN-T-ydinsataman vaatimukset. Asiantuntijakuulemisessa on katsottu, että Lappeenrannan satama tulisi liittää osaksi TEN-T-ydinsatamaverkostoa. Tällä luotaisiin koko Saimaan vesistöalueelle uudenlaisia mahdollisuuksia niin CEF-rahoituksen kuin kansainvälisen yhteistyön osalta.

Satamien osalta on tarkoituksenmukaista jatkossa arvioida, olisiko TEN-T-verkkoon kuuluvia satamia tarpeen lisätä. Valtioneuvoston kannan mukaan mahdollisten uusien satamien osalta päivityksiä tulisi arvioida kuljetusmäärien pohjalta suhteessa Europan satamien keskimääräisiin kuljetus- ja matkustajamääriin. Valiokunta kiinnittää tämän lisäksi huomiota intermodaalisten kuljetusten merkitykseen ja siihen, että mahdollisten uusienkin satamien tulee liittyä luontevasti muuhun TEN-T-verkkoon.

Asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota siihen, että Suomella on tuhansia vesiväyläkilometrejä rannikolla ja sisämaassa, joiden hyödyntämistä osana yhteentoimivaa ja kestävämpää liikennejärjestelmää tulee myös tarkastella. On pidetty tärkeänä, että Suomi pyrkii kehittämään merten moottoritie -konseptia ja vahvistamaan lähimerenkulun roolia. Valiokunta yhtyy valtioneuvoston näkemykseen, että turvallinen sekä ympäri vuoden häiriöttömästi ja mahdollisimman vähäisin ilmasto- ja ympäristövaikutuksin toimiva meriliikenne on Suomelle tärkeää.

Lentoasemaverkko

Valiokunta pitää tärkeänä, että lentoasemien merkitys tunnistetaan koko Suomen saavutettavuuden näkökulmasta. Suomen lentoasemista TEN-T-ydinverkkoon kuuluvat Helsinki-Vantaa ja Turku. Lisäksi kattavaan TEN-T-verkkoon kuuluu 18 muuta lentoasemaa, joista osa on myös muiden kuin Finavian operoimia. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomen lentoasemaverkosto on riittävän tiheä ja sisältyy jo nyt kokonaan kattavaan TEN-T-verkkoon.

Valiokunnan lausunto LiVL 10/2021 vp

Kaupunkien ja liikenteen solmukohdat

Valiokunta korostaa, että suunnitelmia laadittaessa on otettava huomioon liikenteen solmukohdat ja niiden kehittäminen.

Nykyisellään Suomen pohjoiseen jatkuvalla ydinverkolla ja uudella ydinverkkokäytävällä ei ole ydinverkon satamaa, lentoasemaa eikä kaupunkisolmukohtaa. Asiantuntijakuulemisessa on esitetty, että Suomen tulisi esittää Oulun lentoasemaa lisättäväksi TEN-T-ydinverkkoon. Tämä tukisi myös mahdollisuuksia jatkossa tarvittaessa lisätä ydinverkkoon myös Oulun satama ja muodostaa Oulusta kaupunkisolmukohta.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Liikenne- ja viestintävaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa edellä esitetyin täsmennyksin valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 5.5.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Suna Kymäläinen sd
varapuheenjohtaja Ari Torniainen kesk
jäsen Pekka Aittakumpu kesk
jäsen Sandra Bergqvist r
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Juho Kautto vas
jäsen Jouni Kotiaho ps
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Sheikki Laakso ps
jäsen Jenni Pitko vihr
jäsen Mirka Soinikoski vihr
jäsen Kari Tolvanen kok
jäsen Ano Turtiainen at
jäsen Paula Werning sd
varajäsen Jari Myllykoski vas
varajäsen Jari Ronkainen ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mika Boedeker